

บทที่ 5

กรณีศึกษาอุตสาหกรรมในครอบครัวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาอุตสาหกรรมในครัวเรือนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาใน บทที่ 4 พบว่ามีจำนวนครัวเรือนที่ทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนในปี พ.ศ. 2536 ทั้งสิ้น 6,409 ครัวเรือน อุตสาหกรรมในครัวเรือนที่ทำกันมากที่สุดของจังหวัดคือ ประเภทไม้ไผ่และหวาย มีจำนวน 5,079 ครัวเรือนคิดเป็น 79.24 และพบว่าในการทำอุตสาหกรรมประเภทนี้ มีการทำอบจำนวน 945 ครัวเรือน หรือร้อยละ 18.60 ซึ่งมีการทำเฉพาะในเขตอำเภอบางปะหันและให้ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาเป็นเวลานาน

5.1 กรณีศึกษาอุตสาหกรรมในครอบครัวประเภทไม้ไผ่และหวาย (การจักสานงอบ)

งอบ เป็นชื่อของเครื่องสวมศีรษะ สำหรับกันแดดกันฝนที่มีลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของชาวไร่ ชาวนา ในชนบทภาคกลางของไทย สานด้วยไม้ไผ่เป็นโครงงอบ กรดด้วยใบลาน รูปร่างคล้ายกระจาดคว่ำ มีริ้งสำหรับสวมศีรษะ ใช้เช่นเดียวกับหมวก แต่งอบมีลักษณะ และคุณสมบัติพิเศษไปกว่าหมวก คือ งอบมีขนาดใหญ่กว่า กันแดดกันฝนได้ดีกว่า มีน้ำหนักเบาจึงงอบ สานด้วยไม้ไผ่มีลักษณะโปร่ง เวลาสวมศีรษะจึงสามารถระบายอากาศได้ดี เหมาะสำหรับสวมใส่ทำงานกลางแจ้ง ชาวไร่ ชาวนาภาคกลางจึงนิยมใส่อบมากกว่าหมวก หรือใช้ผ้าโพกหัว

5.1.1 วิวัฒนาการของงอบ

งอบ มีวิวัฒนาการมาจากเครื่องประดับศีรษะ ก่อนที่จะมาเป็นเครื่องสวมศีรษะหรือเครื่องสวมหมวก เพื่อกันแดดกันฝนอย่างที่รู้จักกันเป็นงอบเป็นหมวก ดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบันแต่เดิมนั้น เครื่องประดับศีรษะของคนไทย ถือได้ว่าเป็นเครื่องแต่งกายที่สอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศในเขตร้อน ทั้งที่เป็นความสวยงามและมีประโยชน์ใช้สอยป้องกันความร้อน แบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ ผ้าโพกและหมวก

ในสมัยโบราณ คนไทยนิยมใช้หมวกทรงสูงและเกล้าผมมาแต่สมัยสุโขทัย ความสั้นยาวและรูปแบบของผมแตกต่างกันไปตามระดับของบุคคล คือเจ้านายใช้ผมยาวเกล้าอยู่ตรงกลางศีรษะ ชามปกติใช้ผ้าโพกศีรษะสำหรับผู้ชาย แต่เมื่อออกศึกหรือแต่งคามแบบทหารใช้หมวกทรงผ้าสี และถ้าเป็นพวกพลทหารใช้ผ้าขาวโพกสวมหมวกกล้วยláควานสีต่าง ๆ ซึ่งจะได้จากศึกตาสังคโลกสมัยสุโขทัย ครั้นต่อมาสมัยอยุธยา คนไทยนิยมใช้ผมทรงสูง ตัดสั้น และเปลี่ยนเป็นทรงมหาดไทยในสมัยพระนารายณ์มหาราช เพราะได้แบบอย่างมาจากชาวต่างประเทศที่เข้ามาในสมัยนั้น และเป็นเหตุให้มีการใช้หมวกแบบต่าง ๆ อย่างชาวต่างประเทศกันมากขึ้น นอกจากการสวมหมวกแล้วผู้ชายยังใช้ผ้าโพกกันอยู่ ส่วนผู้หญิงก็ตัดผมสั้นในคอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา และเมื่อมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ การใช้หมวกของคนไทยก็เปลี่ยนไปตามสมัยนิยมที่ได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มประเทศตะวันตก แต่โดยปกติคนไทยไม่นิยมการสวมหมวกนอกจากเวลาทำงานกลางแจ้ง

อย่างไรก็ตาม เครื่องสวมหัวและเครื่องประดับศีรษะของคนไทยก็ใช้เป็นเครื่องบอกระดับชั้นชั้นด้วย เช่น พวกราชา มงกุฎ ลอมพอกที่มีทรงสูงขึ้นไปนั้น ก็เพื่อบอกยศบอกตำแหน่งของผู้สวมอยู่ว่ามียศ ตำแหน่งที่สูงขึ้นไปกว่าสามัญชน จึงต้องทำให้มีลักษณะที่ผิดไปจากสามัญชนมีการประดับตกแต่งด้วยเพชรนิลจินดา และของมีค่าให้งดงามส่วนคนธรรมดาระดับชาวบ้านก็เป็นเพียงงอบ เป็นหมวก ที่มีรูปแบบไปตามแต่ละท้องถิ่นและทำด้วยวัสดุต่าง ๆ เท่าที่จะหาได้ในพื้นบ้านนั้น ๆ

5.1.2 ลักษณะ ขนาด และส่วนประกอบของงอบ

งอบที่ใช้กันอยู่ทั่วไปในภาคกลางแต่ละท้องถิ่น ก็มีรูปร่างและลักษณะที่ใกล้เคียงคล้ายคลึงกัน มีโครงสานด้วยไม้ไผ่เป็นลายตาชะลอม ส่วนบนกลมมีปีกแผ่กระจายออกโดยรอบ สูงประมาณ 25 ถึง 30 เซนติเมตร ภาวโบลานลงบนโครงด้านนอก ใช้ด้ายเย็บครึ่งให้ติดแน่นโดยรอบ ด้านในของงอบมีริ้วงอบ สานด้วยไม้ไผ่เป็นทรงกระบอกสำหรับสวมศีรษะ และยึดตัวงอบให้กระชับศีรษะ

ขนาดของงอบที่นิยมทำกันในปัจจุบัน โดยทั่วไปมี 3 ขนาดคือ

- 1) ขนาดเล็ก วัดเส้นผ่าศูนย์กลางโดยรอบประมาณ 31 เซนติเมตร
- 2) ขนาดกลาง วัดเส้นผ่าศูนย์กลางโดยรอบประมาณ 35 เซนติเมตร
- 3) ขนาดใหญ่ วัดเส้นผ่าศูนย์กลางโดยรอบประมาณ 44 เซนติเมตร

งอบขนาดกลาง ชาวบ้านที่อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มักเรียกกันว่า "งอบนาง" เป็นงอบที่นิยมผลิตมากกว่างอบขนาดอื่น ๆ

สำหรับส่วนประกอบสำคัญของงอบคือ คีวงอบและรังงอบ

คีวงอบ หมายถึง ส่วนที่ใช้บังแดดและฝน ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วนคือ โครงงอบ ซึ่งสานด้วยตอกไม้ไผ่ ลายสานคาชะลอมโปร่ง ๆ รูปหกเหลี่ยม ส่วนที่สองคือ ไบลาน กรูโครงงอบด้านบน ส่วนที่สาม คือ ขอบงอบ เพื่อเพิ่มความแข็งแรงทนทานและเน้นความงามของคีวงอบให้เด่นชัดยิ่งขึ้น สดุด้าคือ จอมงอบหรือกระหม่อมงอบ ทำด้วยไบลานเย็บเป็นแผ่นกลม ๆ ตรงกลางหนุนแหลม ใช้ครอบปิดรูตรงกลางคอนบนของคีวงอบ

รังงอบ หมายถึง ส่วนที่ใช้สำหรับสวมศีรษะ เป็นแผ่นไม้ไผ่เส้นเล็ก ๆ สานเป็นรูปทรงกระบอกโปร่ง ๆ สอดหุ้มตัวได้เล็กน้อยตามขนาดศีรษะ ใช้เย็บติดด้านในของงอบ เวลาสวมใส่ช่วยระบายอากาศได้ดี

5.1.3 กรรมวิธีการทำงอบ

ชาวชนบทในท้องที่บางแห่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็มีการทำงอบอยู่ โดยเฉพาะบริเวณอำเภอบางปะหัน มีการทำกันมาก ชาวบ้านใช้เวลาว่างจากการทำนาทำไร่มาทำงอบเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวเพื่อเพิ่มรายได้ นอกเหนือจากอาชีพหลัก วัสดุที่ใช้ก็มีเพียงไม้ไผ่และไบลานเป็นสำคัญ ขั้นตอนกรรมวิธีการทำงานงอบพอที่จะสรุปโดยสังเขปได้จำนวน 9 ขั้นตอน คือ

- (1) การสานโครงงอบ
- (2) การเตรียมไบลาน
- (3) การติดงอบ
- (4) การเย็บงอบ
- (5) การเข้าขอบงอบ
- (6) การผูกงอบ
- (7) การติดจอมงอบหรือกระหม่อมงอบ
- (8) การติดรังงอบ
- (9) การตกแต่งผิวงอบ

(1) การสานโครงงอบ

การทำงาน เริ่มต้นจากการสานโครงงอบด้วย ดอกไม้ไม้โครงงอบ ขนาดเล็ก ใช้ดอกยาวประมาณ 24 นิ้ว ขนาดกลางประมาณ 28 นิ้ว และขนาดใหญ่ประมาณ 32 นิ้ว กรรมวิธีการสานจะเริ่มต้นจากการสานตรงกลาง โดยใช้เส้นดอกประมาณ 24-30 เส้น ขึ้นอยู่กับความละเอียดของการสาน ลายสานเริ่มต้นใช้มี 2 แบบ คือ แบบลายตัวส้ม หรือจะใช้ ลายตาชะลอมหกเหลี่ยมขึ้นลายก็ได้ จากนั้นจึงนำแผ่นสานดังกล่าวไปวางทับบนหุ่นงอบ แล้วสาน ค่อยมาตามรูปทรงของหุ่นไม้เป็นลายตาชะลอม จนเกือบเต็มหุ่นไม้ ถัดจากปลายขอบงอบขึ้นมา ประมาณ 3-4 เซนติเมตร จึงเปลี่ยนเป็นการสานลายขัดธรรมดา ขัดประมาณ 3-4 เส้นโดยรอบ จากนั้นจึงพับเก็บริมปลายเส้นดอก โดยวิธีสานทะแยงสอดเข้าข้างในช่วงลายขัด 3-4 เส้นดอก ตลอดจนถึงพับเก็บริมขอบรอบนี้ ภาษาพื้นบ้านที่อำเภอบางปะหัน เรียกว่า " ลายเสือซ่อนเล็บ " ในบางครั้งจะพบว่า โครงงอบบางชิ้นไม่สานลายขัด แต่จะพับเก็บริมสานทะแยงเข้าข้างในเลข ก็ไม่เรียกว่าลายเสือซ่อนเล็บ

(2) การเตรียมสานใบลาน

ใบลานแห้งที่ชาวบ้านซื้อมาเป็นซอง ๆ (ซองละ 1,000 ใบ) มักจะมี การบิดงอบ ไม่เรียบ ถ้านำมาทำงอบจะไม่สวย และขายไม่ได้ราคา เท่าที่ควร ฉะนั้นงอบ ที่มีคุณภาพดีจึงควรเตรียมใบลานให้ดี โดยนำมารีดให้ผิวเรียบ ก่อนรีดใบลานให้กรีดใบลานเอา ก้านลานออกนำใบลานไปจุ่มน้ำแล้วขึ้นตากทิ้งไว้คืน นำมารีดด้วยเตารีดถ่านแบบพื้นบ้านไม่ควร ใช้เตารีดไฟฟ้า เพราะจะทำให้ผิวใบลานดำคล้ำและไม่ขึ้นเงา ในขณะที่รีดควรใช้ผ้าชุบน้ำหมาด ๆ ลูบผิวใบลานเพื่อขจัดฝุ่นละอองที่ติดค้างอยู่ออกให้หมด แล้วจึงรีดใบลานไปมาประมาณ 2-3 เท้าว ใบลานจะขึ้นเงางามกว่าเดิม ในกรณีที่รีดใบไม่เงาทั่วกัน ภาษาพื้นบ้านเรียกว่า " ลานดิบ " แต่ถ้ารีดใบลานจนขึ้นเงาตลอดทั้งใบ เรียกว่า " ลานสุก "

หลังจากนั้น นำใบลานมาตัดขนาดความยาวตามต้องการ แล้วจึง นำมาเจียนหรือชอยออกให้เป็นเส้นเล็ก ๆ เรียวยาวจากเล็กไปใหญ่ (ปลายเรียวเล็ก) วิธี เจียนใบลานแบบพื้นบ้านที่ตำบลบ้านลี่ อำเภอบางปะหัน จะใช้ทางมะพร้าวคว่ำลงสำหรับรองหนุน ในขณะที่เจียนใบลาน อนึ่งการใช้ทางมะพร้าวรองหนุน จะช่วยป้องกันไม่ให้คมมีดลิกเร็ว

โดยปกติ ถ้าเป็นงอบใช้งานชนิดราคาถูก มักจะเจียนใบลานมี ขนาดใหญ่และใช้ใบลานที่เจียนแล้วประมาณ 50 กว่าเส้น ถ้าเป็นงอบฝีมือปราณีดี คุณภาพดี จะ เจียนใบลานเป็นเส้นเล็ก ๆ ใช้ใบลานที่เจียนแล้วประมาณ 100 กว่าเส้นขึ้นไป สำหรับงอบ

ขนาดใหญ่ งามในหนึ่ง ๆ จะใช้ใบลานคู่หนึ่งหรือมาประมาณ 30-40 ใบ

ใบลานที่เจียนแล้วตามจำนวนที่ต้องการ ควรนำมาเรียงมัดเก็บ หัวท้ายเป็นชุด ๆ ให้เรียบร้อย ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้ใบลานงอเข้า แล้วใช้ผ้าบาง ๆ ชุบน้ำหมาด ห่อเก็บไว้พอให้ใบลานมีความชื้นอยู่บ้าง มิฉะนั้นใบลานจะกรอบ ฉีกขาดง่ายในขณะที่จะนำมาเขียน

(3) การติดงอบ

นำใบลานที่เตรียมไว้แล้ว มาเขียนติดเข้ากับโครงงอบ โดยเริ่มต้น ใช้ด้ายเขียนใบลานติดตรงกลางด้านข้างของโครงงอบ ประมาณเส้นดอกนอนเส้นที่ 5-7 นับจากขอบบนลงมา และจัดเรียงใบลานวางซ้อนเหลื่อมกันตามความยาวของใบลาน ให้ทางส่วนปลาย เรียวเล็กอยู่ข้างบน เมื่อเขียนใบลานติดรอบโครงงอบ 1 รอบ ภาษาพื้นบ้านเรียกว่า "1 เลียด" จากนั้นก็จะข้ามไปเขียนคอบบนโดยการล้มหัวงอบ หรือพับใบช่วงขอบบนเข้าหาจุดศูนย์กลางของหัวงอบ เขียนอีก 1 เลียด

สรุปแล้ว ในขั้นตอนการติดงอบนี้จะมีการเขียนใบลานติดโครงงอบ ประมาณ 2 เลียด

(4) การเขียนงอบ

หลังจากผ่านการติดงอบแล้ว ก็จะนำงอบเขียนส่วนที่เหลืออีกประมาณ 6 เลียด ลักษณะการเขียนงอบเช่นเดียวกับการติดงอบ จะแตกต่างกันเพียงจำนวนเลียดของการเขียนงอบมีมากกว่าการติดงอบเท่านั้น การเขียนงอบในขั้นถัดไปจะเว้นช่วงเส้นดอกนอนของโครงงอบ 1 เส้นถัดไปทุกครั้ง จนสุดปลายขอบงอบ

(5) การเข้างอบ

ใช้ไม้ไผ่ เหลาเป็นเส้นกลม ๆ เล็ก ๆ ขนาดความยาวเท่ากับ เส้นรอบวงของปลายของงอบรดเป็นวงกลม ตากแดดทิ้งไว้ให้ไม้ไผ่แห้ง (ขณะที่เหลาไม้ไผ่นี้อมเหลาจากไม้ไผ่สด ๆ เวลาใช้จึงต้องตากแดดให้ไม้ไผ่แห้ง หดตัวเสียก่อน) เมื่อนำมาใช้งาน ทำขอบงอบ ผ่าแฉลบปลายไม้ไผ่ทั้งสองข้างให้วางซ้อนกันพอดี แล้วผูกหรือมัดด้วย ก้านลานตัวเมีย ซึ่งนำมาจักดอกเป็นเส้นเล็ก ๆ ภาษาพื้นบ้านเรียกว่า " ผอชั๊ดขอบ " การผูกควรวุ๊กทั้งระยะให้เป็นจังหวะเท่า ๆ กัน พอให้เส้นขอบไม้ไผ่ติดอยู่กับตัวงอบชั่วคราว ไม่หลุดออกได้ โดยทั่วไป นิยมผูกผอชั๊ดขอบประมาณ 7-8 เส้น จากนั้นใช้กรรไกรตัดปลายใบลานให้เสมอบนงอบ

(6) การผูกขบงอบ

การผูกขบงอบ เป็นวิธีการมัดขบงอบแบบดาว เพื่อประโยชน์ในการใช้งานให้มีความคงทน วัสดุที่นำมาผูกขบงอบ โดยทั่วไปควรเป็นเส้นเล็ก ๆ ที่มีความเหนียว ไม่เปื่อยหรือฉีกขาดง่าย ชาวบ้านนิยมใช้ฝิวหวายเสียดเป็นเส้นเล็ก ๆ หรือเส้นเชือกไพล่อนสี ๆ ที่มีการขายตามท้องตลาด ราคาถูกกว่าหวาย ถ้าเป็นงอบคุณภาพดีจะใช้ฝิวของต้นคล้าเสียดเป็นเส้นเล็ก ๆ เช่นเดียวกับหวาย สีน้ำตาลแดงของฝิวคล้าที่ขบงอบจะติดกับสีขาวของใบลาน ซึ่งเป็นตัวงอบ ชาวให้งอบมีความสวยงามเด่นมากขึ้น

ลวดลายการมัดเส้นหวายหรือเส้นเชือกไพล่อน จะใช้ลวดลายมัดหัวแมลงวัน เป็นลายมัดพื้นฐานเบื้องต้น ซึ่งจะขาดเสียมิได้ ถ้าเป็นงอบแบบธรรมดาที่ขายทั่วไปตามท้องตลาด ใช้ลวดลายมัดหัวแมลงวันเพียง 1 เส้น แต่ถ้าต้องการให้มีลวดลายขอบหน้าขึ้น อาจใช้ลวดลายมัดหัวแมลงวันตั้งแต่ 3, 5, 7, 9 เส้น (นิยมมัดเส้นหวายเป็นเลขคู่มากกว่าเลขคี่)

นอกจากการใช้ลวดลายมัดหัวแมลงวันผูกขบงอบแล้ว อาจเพิ่มความสวยงามขึ้นอีก โดยวิธีการมัดลายอื่นเพิ่มเข้าไป ที่นิยมใช้มี 3 ลาย คือ

- ลายจุงนาง - โดยใช้วัสดุเส้นเดี่ยว มัดเป็นลายขัดหนึ่งธรรมดา
- ลายกระดุกหรือแฉ่งสิงห์ - ใช้วัสดุเส้นเดี่ยว มัดเป็นลายขัดหนึ่ง
- ลายสันปลาช่อน ใช้วัสดุเส้นเดี่ยว มัดเป็นลายขัดสอง

(7) การติดจอมงอบและกระหม่อมงอบ

จอมงอบหรือกระหม่อมงอบเป็นแผ่นใบลานขนาดยาว 4.5 - 5 นิ้ว ความกว้างเท่ากับขนาดหน้าใบลาน จำนวน 6 แผ่น เอียงติดกันตรงกลางกระจายออกเป็นวงกลมตรงกลางนูนออก คล้ายฝ่ามือเล็ก ๆ เอียงด้านหลังที่ปลาย ให้ทุกแผ่นติดกัน

อนึ่ง การทำจอมงอบมี 2 ลักษณะคือ

- แบบที่ใช้ใบลานเอียงธรรมดาไม่มีลวดลาย เรียกว่า "จอมขาว"
- แบบที่เจาะเป็นลวดลาย ปิดทับด้วยกระดาษสีต่าง ๆ ด้านที่เข้าบ้านเรียกกันว่า " จอมกิต "

วิธีการติดจอมงอบกับตัวงอบ นำจอมงอบมาคว่ำปิดทับตรงกลางตอนบนของตัวงอบ แล้วใช้ค้ำคู่เอียงด้านหลัง ติดกับโครงงอบด้านในให้แน่นจนรอบ

(8) การติดรังงอบ

รังงอบเป็นไม้ไผ่เส้นเล็กหลาย ๆ เส้น สานเป็นรูปทรงกระบอกโปร่ง ๆ มีความยืดหยุ่นตัวได้เล็กน้อยตามขนาดสีวะ และช่วยระบายอากาศได้ดี การติดรังงอบนั้นจะติดเข้ากับโครงงอบด้านใน โดยใช้ไม้ไผ่เหลาแบน ๆ ฮาว ๆ แฉลบปลายแหลมทั้งสองข้าง ใช้ประมาณ 3-4 เส้น สอดเส้นไม้ไผ่เข้ากับรังงอบ สานติดกันโครงงอบด้านในไว้ไปมาพอไม่ให้หลุดได้

(9) การตกแต่งผิวงอบ

งอบที่ทำสำเร็จแล้ว ควรนำมาทาเคลือบผิวใบลานด้วยน้ำมันวานิชเงาบาง ๆ ในสมัยก่อนจะใช้ไข่ขาวทาเคลือบผิว ทั้งนี้เพื่อให้ใบลานมีความคงทน กันแดดกันฝนได้ดี และไม่ขึ้นราง่าย ทั้งยังช่วยให้งอบแลดูเงางามเพิ่มขึ้น

5.1.4 การผลิตและการตลาด

การทำงอบ จะทำในช่วงฤดูฝนที่ว่างจากการประกอบอาชีพหลัก ทำนาทำไร่ ลักษณะการผลิตนอกจากจะทำเพื่อไว้ใช้สอยเองแล้ว ส่วนใหญ่จะผลิตเพื่อเป็นการค้า วิธีการผลิตงอบที่ทำกันในปัจจุบัน มี 2 วิธี คือ

วิธีที่ 1 ผู้ผลิตงอบรายเดียวทำงอบครบทุกขั้นตอนนับตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จเป็นงอบ ทั้งนี้จะทำงอบแต่ละขั้นตอนเก็บไว้แล้วนำมาประกอบภายหลังในกรณีที่ทำหลายใบ แต่โดยเฉลี่ยแล้วงอบใบหนึ่งจะใช้เวลาการทำประมาณ 1 วันราคาขายงอบสำเร็จมีมือปานกลางชนิดขนาดกลางและใหญ่ราคาประมาณใบละ 20-25 บาท ถ้ามีมือดีมากกว่าราคาจะสูงถึง 35 - 40 บาท

การทำงอบวิธีนี้ เหมาะกับการสั่งทำเฉพาะพิเศษที่ต้องการฝีมือประณีตหรือเป็นงอบที่ทำขึ้นเพื่อส่งเข้าประกวดชิงรางวัล เพราะควบคุมการผลิตได้ง่ายและดีกว่า ซึ่งยังมีการทำอยู่บ้างในเขตอำเภอบางปะหัน

วิธีที่ 2 ผู้ผลิตงอบคนหนึ่งจะทำงอบเฉพาะเพียงบางขั้นตอนเท่านั้น เมื่อทำเสร็จในขั้นตอนหนึ่งก็จะส่งไปให้ผู้ผลิตในขั้นต่อไป เป็นผู้ทำอย่างนี้เรื่อยไป จนกระทั่งเสร็จเป็นงอบ โดยมีผู้ผลิตรายใหญ่เป็นผู้ว่าจ้างนับตั้งแต่ การสานโครงงอบ การติดงอบ เช็บงอบ ธีางอบ และอื่น ๆ ซึ่งคิดค่าแรงตามความยากง่ายของงานดังต่อไปนี้

ชิ้นส่วน/ ชิ้นตอน การทำงาน	อัตราการผลิต ใน 1 วัน ต่อคน	ราคาขายต่อหน่วย (บาท)		ราคาค่าจ้าง ต่อหน่วย (บาท)	หมายเหตุ
		ขายส่ง	ขายปลีก		
1. โคร่งอบ	5-8 ใบ	1.80-2.50	3.00-5.00	-	ผลิตมากที่อ.มหาราช จ.พระนครศรี
2. รั้งอบ	20-25 ชิ้น	0.90-1.00	1.70-2.00	-	ผลิตมากที่อ.พรมบุรี จ.สิงห์บุรี
3. จอมงอบ	14-100 ชิ้น	0.20-1.00	0.25-1.50	-	
4. ดัดงอบ	20-30 ใบ	-	-	1.30-2.00	เป็นราคาค่าจ้างใน
5. เชื้อบอบ	15-20 ใบ	-	-	1.50-2.00	เขตตำบลบ้านลี่
6. เข้าบอบ	30-40 ใบ	-	-	1.00-4.00	อ.บางปะหัน
และผูกบอบ					จ.พระนครศรี
7. ดัดจอมบอบ	100-200 ใบ	-	-	0.30-0.50	(ไม่รวมค่าวัสดุ)

ที่มา : จากการสัมภาษณ์นางอุทัย พานทอง, 2537.

การผลิตตามแบบวิถีที่ 2 นี้ เป็นวิถีที่ทำกันโดยทั่วไป ในเขตอำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรี ซึ่งจัดว่าเป็นแหล่งผลิตงอบที่มีชื่อเสียงและใหญ่ที่สุดของประเทศ

5.1.5 การคิดราคาค้นทุนการผลิตงอบ

1. ราคาค้นทุนวัสดุ

ราคาซื้อซาบใบลานคัด 1 ซอง (1,000 ใบ) ราคาประมาณ 130-250 บาท

ราคาซื้อซาบใบลานรวม 1 ซอง (1,000 ใบ) ราคาประมาณ 75-85 บาท

ลานรวม 1 ซอง ไม้ทำงอบเล็กได้ ประมาณ 90 ใบ

ลานรวม 1 ซอง ไม้ทำงอบนางได้ ประมาณ 70-80 ใบ

ลานรวม 1 ซอง ไม้ทำงอบใหญ่ได้ ประมาณ 60-70 ใบ

แต่ในกรณีที่ทำงอบพิเศษ ใบลาน 1 ซอง ไม้เอียงงอบได้ประมาณ 2-3

ใบเท่านั้น เพราะต้องนำมาคัดเลือกใบลานที่สมบูรณ์และสีขาวสม่ำเสมอ

ราคาค้นทุนวัสดุใบลานที่ใช้ทำงอบ 1 ใบคิดเป็นเงินประมาณ 0.95-1.00

บาท ส่วนวัสดุอื่นที่ใช้ทำงอบได้แก่

- ไม้เอียงงอบ ราคาขดละ 3.00 บาท เอียงงอบได้ประมาณ 100 ใบ

- เอ็นพลาสติก ราคาขดละ 3.00 บาท ผูกงอบได้ประมาณ 40-50 ใบ

- น้ำมันวานิช ราคาขดละ 15.00 บาท ทาทำงอบได้ประมาณ 5-8 ใบ

ราคาค้นทุนวัสดุอื่นที่ใช้ทำงอบ 1 ใบ คิดเป็นเงินประมาณ 3.78 บาท

สรุปรวมค่าวัสดุค้นทุนทั้งหมดที่ใช้ทำงอบ 1 ใบ คิดเป็นเงินประมาณ

4.73-4.78 บาท

2. ราคาค้นทุนวัสดุ รวมกับราคาชิ้นส่วนและค่าจ้างงาน

- ราคาค้นทุนวัสดุ เป็นเงินประมาณ 4.73-4.78 บาท

- ราคาชิ้นส่วนสำเร็จ เป็นเงินประมาณ 4.95-8.50 บาท

(โครงงอบ, รั้งงอบ และจอมงอบ)

- ราคาค่าจ้างติดงอบ เป็นเงินประมาณ 4.10-8.50 บาท

(เอียงงอบ เข้าขอบและผูกขอบ)

รวมราคาค้นทุนทั้งหมดในการทำงอบประมาณ 13.78-21.78 บาท

3. ราคาขายงอบ (ขายส่ง)

ราคาขายงอบ ขึ้นอยู่กับฝีมือและวัสดุที่ใช้ทำงอบ สามารถต่อรองได้

ระหว่างผู้ซื้อและผู้ผลิต ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดด้วย

ราคางอบ (ขายส่ง)

ขนาดงอบ	ฝีมือหยาบ (บาท)	ฝีมือปานกลาง (บาท)	ดี (บาท)
1. งอบขนาดเล็ก	4.00 - 5.00	7.00 - 8.00	35.00
2. งอบขนาดนาง	6.00 - 8.00	10.00 -12.00	35.00
3. งอบขนาดใหญ่	9.00 -10.00	12.00 -15.00	35.00

ที่มา : สำราวจที่อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2537

งานที่ทำสำเร็จ ผู้ผลิตจะรวบรวมนำส่งขายพ่อค้าคนกลางตามเขตอำเภอต่าง ๆ ในเขตจังหวัด กรุงเทพฯและจังหวัดอื่น ๆ บางครั้งพ่อค้ากลางมารับซื้อถึงที่ ช่วงฤดูการทำนาและเก็บเกี่ยวข้าวจะขายดีมาก นอกจากนั้นงอบยังจำหน่ายเป็นสินค้าของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ใช้ตกแต่งบ้าน ผืนงอบทำเป็นโคมไฟฟ้า ซึ่งให้ความสวยงามและประโยชน์ใช้สอยต่างออกไปจากที่เคยใช้กันมาแต่โบราณ

5.1.6 การเรียนรู้และการถ่ายทอด

ช่างฝีมือทำงอบ เรียนรู้วิธีการทำงอบมาจากบรรพบุรุษ โดยการสังเกตและจดจำแบบหมู่ปากละสืบทอดกันมาเรื่อย ๆ ปัจจุบันมีหน่วยราชการ ได้แก่ กองอุตสาหกรรมในครอบครัว กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และการสืบทอดการทำงอบตลอดจนการยกระดับฝีมือการทำงอบให้มีมาตรฐานและสวยงาม จึงส่งเจ้าหน้าที่วิทยากรไปฝึกหัดเรียนรู้วิธีการทำงอบที่ค้ำจากนางสาวบุญชู บุญครอบครัว ซึ่งเป็นช่างฝีมือสานงอบที่ได้รับรางวัลที่ 1 ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม จากการแข่งขันงอบเข้าประกวดเมื่อปี พ.ศ. 2528 โดยใช้ระยะเวลาฝึกหัดและเรียนรู้การทำงอบตั้งแต่เริ่มต้นจนเป็นงอบสำเร็จประมาณ 12 วัน

จะเห็นได้ว่า งอบ เป็นหัตถกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีความเป็นอยู่ของคนไทยส่วนใหญ่ที่อยู่ในชนบท ซึ่งต้องใช้งอบเป็นของใช้และเป็นหัตถกรรมในครัวเรือนตามสภาพความเป็นอยู่อย่างไทย ๆ งอบจึงดำรงความเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยในสังคมเกษตรกรรมที่เป็นชาวนาข้าวไร่ ผสมผสานกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมไทยได้เป็นอย่างดี

5.1.7 การศึกษากลุ่มตัวอย่างประชากรที่ทำงาน

- 1) แหล่งผลิต หมู่ที่ 5 ตำบลบางนางร้า อ.บางปะหัน จ.พระนครศรีอยุธยา
- 2) จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 50 ครอบครัว
- 3) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา
 - 3.1) เพศและอายุ

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา พบว่ามีสัดส่วนระหว่างเพศหญิงมากกว่าชาย ร้อยละ 82:18 และส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 41 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 72 ซึ่งมีความสัมพันธ์กับครอบครัว โดยเป็นคู่สมรสร้อยละ 32 รองลงมาเป็นมารดาคิดเป็นร้อยละ 26 ส่วนความสัมพันธ์เกี่ยวกับครอบครัวในด้านอื่น ๆ มีสัดส่วนน้อยมาก

เพศ

เพศ	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
ชาย	9	18
หญิง	41	82
รวม	50	100

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อายุ

ช่วงอายุ (ปี)	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
20 - 30	6	12
31 - 40	8	16
41 - 50	7	14
51 - 60	14	28
สูงกว่า 60 ปี	15	30
รวม	50	100

3.2) ขนาดของครัวเรือนและระดับการศึกษา

ขนาดและจำนวนสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มศึกษาส่วนมาก มีขนาดของครัวเรือนอยู่ในช่วง 1-5 คน และมีการศึกษาอยู่ในระดับสูงสุด คือการศึกษาระดับปริญญาตรีถึงระดับประถมศึกษา ร้อยละ 82

ขนาดครัวเรือน

จำนวนสมาชิก(คน)	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
1 - 5	31	32.0
6 - 10	19	38.0
รวม	50	100.0

การศึกษาขั้นสูงสุด

ระดับการศึกษา	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
ไม่ได้รับเรียนหนังสือ	3	6.0
ประถมศึกษา	41	82.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	2	4.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	2	4.0
อนุปริญญา	1	2.0
ปริญญาตรี	1	2.0
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
รวม	50	100.0

3.3) อาชีพหลักและรายได้รวมของครอบครัว

การศึกษาพบว่า การประกอบอาชีพอุตสาหกรรมประเภทไม้ไผ่ และหวาย ส่วนมากจะประกอบเป็นอาชีพรองเพราะ มีอาชีพหลักทางด้านเกษตรกรรม และรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 84 ซึ่งจากการประกอบอาชีพนี้เอง ก็จะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับรายได้ของครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่จะมีรายได้ของครอบครัวอยู่ในช่วง 1,001-3,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมาได้แก่ รายได้น้อยกว่า 1,000 บาท/เดือน ร้อยละ 32

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาชีพหลัก

อาชีพ	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
เกษตรกรรม	18	36.0
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	-	-
รับจ้าง	24	48.0
ค้าขาย	2	4.0
อื่น ๆ	6	12.0
รวม	50	100.0

รายได้ของครอบครัว

รายได้	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
<1,000	16	8.0
1,001 - 3,000	17	24.0
3,001 - 6,000	6	30.0
6,001 -10,000	5	18.0
10,001-20,000	4	8.0
>20,000	2	12.0
รวม	50	100.0

3.4) ลักษณะของครอบครัวและขนาดที่ดินถือครอง

ลักษณะของครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 66 รองลงมาได้แก่ ครอบครัวขยาย คิดเป็นร้อยละ 34 ขนาดที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ถือครอง พบว่า ร้อยละ 74 มีที่ดินถือครองเป็นของตนเองในครอบครัวไม่เกิน 5 ไร่

ลักษณะครอบครัว

ลักษณะครอบครัว	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
ครอบครัวเดี่ยว	33	66.0
ครอบครัวขยาย	17	34.0
อื่น ๆ	-	-
รวม	50	100.0

ขนาดที่ดินถือครอง

ขนาดที่ดิน(ไร่)	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
< 5	37	74.0
6 - 10	6	12.0
11 - 20	3	6.0
> 20	4	8.0
รวม	50	100.0

3.5) การจ้างงาน แหล่งแรงงาน และรูปแบบการผลิต

การจ้างงาน ส่วนมากไม่มีการจ้างแรงงานคิดเป็นร้อยละ 92 ส่วนที่มีการจ้างแรงงานจะเป็นส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 8 และการจ้างงานทั้งหมดเป็นการจ้างแรงงานในหมู่บ้านเดียวกัน

ในด้านรูปแบบการผลิตจะเป็นการผลิตเพียงบางส่วนเท่านั้นคิดเป็นร้อยละ 82 และมีบางส่วนที่ผลิตจนแล้วเสร็จแล้วนำมาส่งยังร้านค้า คิดเป็นร้อยละ 18

การจ้างแรงงาน

การจ้างแรงงาน	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
มีการจ้างแรงงาน	4	8.0
ไม่มีการจ้างแรงงาน	46	92.0
รวม	50	100.0

แหล่งที่มาของแรงงาน

แหล่งที่มาของแรงงาน	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
หมู่บ้านเดียวกัน	4	100.0
อำเภอเดียวกัน	-	-
จังหวัดเดียวกัน	-	-
อื่น ๆ	-	-
รวม	4	100.0

รูปแบบการผลิต

รูปแบบการผลิต	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
ผลิตเป็นบางส่วน	41	82.0
ผลิตจนแล้วเสร็จ	9	8.0
อื่น ๆ (ระบุ)	-	-
รวม	50	100.0

5.2 กรณีศึกษาอุตสาหกรรมในครอบครัวประเภทโลหะ (การตีมีดอรัญญิก)

5.1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านตีมีด อรัญญิก

ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 1 ได้มีชาวลาวอพยพมาจากเวียงจันทน์จำนวนหนึ่งเป็นสกุลช่างเหล็กกับช่างตีทองได้อพยพลงมาตามลุ่มน้ำป่าสัก โดยมีหัวหน้าชาวลาวชื่อนาม "เทา" เมื่อได้เดินทางมาถึงหมู่บ้านที่มีพื้นที่เหมาะสม เป็นที่ราบลุ่ม มีหนองน้ำ และมีแม่น้ำไหลผ่าน มีต้นไม้ขึ้นหนาที่บเหมาะแก่การประกอบอาชีพตีมีดและตีทอง ซึ่งต้องใช้ไม้ไผ่เป็นด้ามมีดและเป็นถ่านจึงได้ปักหลักฐาน ณ สถานที่นี้ และได้ขนานนามหมู่บ้านนี้ว่า "หมู่บ้านไผ่ทอง" ปัจจุบันได้แยกออกเป็นสองหมู่บ้าน คือ บ้านไผ่หนอง และบ้านคันโพธิ์

ในสมัยรัชกาลที่ 3 ราวปี พ.ศ. 2369 เจ้าอนุเวียงจันทน์ได้เสด็จมาถวายพระเพลิงพระบรมศพรัชกาลที่ 2 (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย) ได้มาขอชาวเวียงจันทน์กลับประเทศ แต่ชาวเวียงจันทน์กลุ่มนี้ไม่ยอมกลับเพราะการทำมาหากินเจริญรุ่งเรืองมาเป็นลำดับ มีชื่อเสียงในการตีมีดเลื่องชื่อไปทั่ว ชาวบ้านมีฐานะมั่งคั่ง เศรษฐกิจดี จึงไม่ยอมกลับเวียงจันทน์

ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงทราบว่าหมู่บ้านไผ่หนองและบ้านคันโพธิ์เป็นหมู่บ้านตีมีด พระองค์พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ได้เสด็จทอดพระเนตร การตีมีดของชาวเวียงจันทน์ที่หมู่บ้านทั้งสองและทรงสนพระทัยมาก ในสมัยพระองค์ได้จัดให้มีการแสดงศิลปกรรมที่วัดเบญจมบพิตร ชาวบ้านไผ่หนองและบ้านคันโพธิ์ ได้เกณฑ์หนุ่มสาวมาแสดงการตีมีด พระองค์ได้เสด็จทอดพระเนตรเป็นที่พอพระราชหฤทัยและได้ทรงพระ

ราชทางรางวัลให้ทั่วทุกคน นายเทาทัวหน้าหมู่บ้านได้รับความดีความชอบโปรดเกล้าพระราชทาน
บรรดาศักดิ์เป็น "ขุนราบวิรักษ์"

5.2.2 การตีมีดสมัยดั้งเดิม

ในสมัยโบราณการตีมีด เครื่องมือ เครื่องใช้ ไม่ค่อยจะมีใช้เหมือนสมัยนี้
จะต้องประกอบและคิดทำเองทั้งสิ้น ตามความเหมาะสม ความจำเป็น เช่น สู้ลม ทั้งรองตีเหล็ก
ฆ้อนตีเหล็ก คีม เหล็กสกัด เป็นต้น

การทำมีด จะต้องอาศัยคนงานหลายคนและต้องฝึกหัดกันมาเป็นอย่างดี จะ
ต้องรู้ว่ามิดชนิดไหนควรตีตรงไหน จะต้องคอยฟังสัญญาณการให้เสียงของผู้จับเหล็กให้ดี คนจับ
เหล็กนี้ภาษาชาวบ้านเรียกว่า "หน้าเตา" คนหน้าเตานี้ ต้องมีความรอบรู้ชำนาญอย่างเชื่อมโยงใน
เรื่องตีมีด

วิธีหน้าเตาจะเอาเหล็กเหนียว ไปเผาไฟจนแดงได้ที่แล้วเอาคีมจับวางบน
ทั่ง คนตีจะเนินสามคนก็สลัดกันดี การตีนี้เขาใช้เครื่องมือ เมื่อได้รูปตามต้องการแล้วจะนำทางด้าน
คมมาผ่าเป็นร่อง เพื่อจะได้เอาเหล็กกล้าฝังลงในร่องที่ฮาไว้แล้ว คีให้แนบกันเอาเข้าเตาเผา
อีกครึ่งหนึ่ง พอแดง ก็เอาเหล็กตีหรือเหล็กกล้าฝังลงในร่องที่ฮาไว้แล้วคีให้แน่นเอาเข้าเตา
เผาอีกครั้งจนแดงแทบจะละลาย ขึ้นตอนนี้จะเป็นขึ้นตอนสำคัญของช่างเมื่อนำเหล็กที่เผาออกมา
จากหน้าเตา จะต้องรีบอย่างฉับไว เพื่อให้เหล็กนั้นสนิทเป็นเนื้อเดียวกัน (ภาษาชาวบ้านเรียกว่า
"เมือกเหล็ก") เมื่อได้ที่แล้วคนพะเนินจะหยุดตีได้ ต่อจากนั้นจะเป็นหน้าที่ของหน้าเตาจะเอาเข้า
เตาเผาต่อไป เผาไฟต่อไปเรียกว่า ฟอกเหล็ก (ภาษาชาวบ้านเรียกว่า ช้ำ) พอได้รูปตามที่ต้อง
การแล้ว ทั่งไว้จนเหล็กเย็น (ชาวบ้านเรียกว่า หุ่น) เมื่อเย็นดีแล้วนำมาฉ่ำเรียบ (ชาวบ้าน
เรียกว่า ใ้) คือ คีไปจนเหล็กนั้นเรียบเป็นมัน เนื้อเหล็กจะมีความเหนียวแน่น แล้วนำไปแต่ง
รูปด้วยตะไบ เมื่อได้รูปตามต้องการแล้วก็เอาไปชุบขี้เถ้าให้แทบจะเป็นคม ส่วนคีมก็ใช้ตะไบแต่ง
จนเป็นคม แล้วก็นำไปชุบ

การชุบ เป็นเรื่องสำคัญมาก ช่างจะต้องมีความชำนาญ ถ้าพลาดพลั้งก็
หมายถึงเสียกันไปเลย ช่างจะต้องดูเนื้อเหล็กว่าสมควรจะเผาให้แดงขนาดไหน จึงจะเหมาะสม
กับมีดตามลักษณะการใช้งาน แล้วจะเอามานำหน้าเตาตามชายคมจนทั่วทั้งสองข้าง แล้วเอาไป
เผาไฟจนแดง ได้สีตามต้องการแล้วเอามาจุ่มน้ำ การจุ่มก็มีความสำคัญมากถ้าจุ่มโครงลงไป
เหล็กจะฆนาศตัวเร็วเกินไป ทำให้เหล็กแตกร้าวหรือหลุดออกเป็นชิ้น ๆ ได้การชุบน้ำจะทำให้
แข็งตัว ใช้กับงานได้ตามที่ต้องการ เมื่อชุบเสร็จแล้วก็หมดเรื่องยุ่งยากต่อไปนี่จะเป็นการตก

แต่คงโดยนำเอาไปขัดด้วยทรายหรือขี้เหล็กให้ขาวสะอาด เช็ดให้แห้งหลังจากนั้นนำเหล็กเส้นบาง ๆ มาวัดให้ได้ขนาด นำไปเชื่อมทำปลอกและทำค้ำด้วยไม้ (โดยมากมักใช้ไม้ไผ่เป็นค้ำ เพราะมีรูอยู่แล้วเอาเหล็กเผาไฟให้แดงเจาะรูให้เท่ากับมีด และเอาขี้ครึ่งยัดใส่รูเผาถนอมมีดให้ร้อนยัดลงไป กระทั่งให้แน่นพอเย็นดีแล้ว นำมาคบแต่งให้สวยงามตามความต้องการแล้วก็ผ่นคมทาน้ำมันกันสนิม (มีดนี้เรียกว่า "มีดเหล็กตั้ง") ปัจจุบันไม่ค่อยมีใครทำกันเพราะเหล็กกล้าหาได้ง่าย ทำเป็นเหล็กก็ได้ทั้งตัว กู้เวลา แรงงาน ค่าใช้จ่าย แต่ส่วนที่คือ เมื่อหมัดน้ำซุบแล้วจึงเอาไปซุบใหม่ใช้งานต่อไปได้อีก

การตีเคียวเกี่ยวข้าว ก็มีกรรมวิธีไม่แตกต่างไปจากการตีมีดเท่าใดนักจะแตกต่างกันตรงที่ต้องเอาเหล็กเหนียวมาตีแผ่ทำเป็นบ้องทางที่มือจับแล้วเอามาเชื่อมต่อกับตัวเคียวแล้วทำด้านหน้าให้คมมีลักษณะเหมือนฟันปลา (ภาษาชาวบ้านเรียกว่า "และ")

การตีมีดเล็ก ๆ จะทำกันไม่มากมีเพียงส่วนน้อย และจะทำเป็นค้ำในตัวเสว้เรียกว่า มีดบ้องเหล็ก ไม่มีค้ำประกอบไม้เหมือนปัจจุบัน มีดเล็กนี้มีความสำคัญมาก เพราะเป็นการเริ่มต้นสอนเด็ก ๆ ให้รู้จักทำ ให้เกิดความรู้ ความชำนาญ ต่อไป

5.2.3 วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

1) เหล็ก

1.1) เหล็กเส้น เหล็กที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่เป็นเหล็กแข็ง และเหนียว ได้แก่ เหล็กเส้น ช่างบ้านเรียก เหล็กครามา (เรียกตามเครื่องหมายการค้า) โดยมีขนาดกว้าง 1.25 นิ้ว หนา 0.35 นิ้ว ฮาว 32 นิ้ว การซื้อขายเหล็กเส้นนิยมขายเป็นมัดน้ำหนักเฉลี่ยมัดละ 122.5 กิโลกรัม นอกจากนี้ยังแบ่งออกเป็นเบอร์ ได้แก่ เบอร์ 8, 10, 12, 14 และ 17 ซึ่งตัวเลขของเหล็กเส้นแต่ละเบอร์ หมายถึง จำนวนเส้นของเหล็กในแต่ละมัด

การนำเหล็กเส้นไปใช้นั้น ขึ้นอยู่กับขนาดความกว้างขนาดของเหล็กและมีแต่ละชนิดที่จะทำการผลิต เช่น มีดขอ และมีดคอบ เป็นมีดที่มีความหนาไม่มาก จึงใช้เหล็กเบอร์ 12, 14 และ 17 ส่วนมีดที่มีความหนามาก เช่น มีดโต้จะต้องใช้เหล็กเบอร์ 8 และ 10

1.2) เหล็กวง เป็นเหล็กซึ่งมีขนาดบางเหมาะแก่การทำมีดที่มีสันบาง ความหนาสม่ำเสมอตลอดเล่ม เช่น มีดหมู มีดพับ ซึ่งเหล็กวงนี้มีความหนาเฉลี่ย 1.5-2.1 มิลลิเมตร กว้าง 1, 1.5, 2, 3 และ 3.5 นิ้ว ความยาวไม่จำกัด เหล็กจะขดซ้อนเป็นวง แบ่งออกเป็นเบอร์ต่าง ๆ คือ 8, 11, 12, 14 และ 15 ไม่กำหนดความกว้างและหน้าที่แน่นอนแต่เป็นที่ทราบกันดี ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

1.3) เหล็กขาวหรือสแตนเลส เป็นเหล็กแบบหน้ากว้าง ความหนาเฉลี่ย 1 มิลลิเมตร ใช้ทำมีดบาง และมีดคว้านผลไม้

1.4) เหล็กเหนยรตยรณดและเสชเหล็ก การนำเหล็กดังกล่าวไปใช้งานนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะของผลิตภัณฑ์และขนาดของเหล็ก เช่น มีดกระแทะบัว และมีดโต้ ซึ่งมี ความหนามาก จึงต้องใช้เหล็กเหนยรตยรณด นำมาตัดแต่งขึ้นรูป ส่วนเสชเหล็กที่มีทั้งคุณภาพและ ความแข็งแรงรองลงมา จะถูกนำมาใช้เฉพาะกลุ่มผู้ผลิตที่ไม่คำนึงถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์มากนัก เท่านั้น

2) ปลอกมีด

วัตถุดิบที่นำมาใช้ทำเป็นปลอกมีด มีอยู่ 2 ชนิด คือ

- เหล็กแป๊ะคำ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้ว ขาวก่อนละ 6 เมตร
- เสชเหล็กที่เหลือใช้นำมาม้วนทำปลอกมีดขนาดต่าง ๆ กันตามขนาด

และประเภทของมีด

3) ค้ำ

ค้ำขึ้นอยู่กับชนิดของมีด ความนิยมน และราคาของมีด ได้แก่

- ค้ำไม้ สำหรับมีดขนาดใหญ่ ได้แก่ มีดโต้ มีดคายหญ้า
- ค้ำอลูมิเนียม สำหรับมีดขนาดกลาง ได้แก่ มีดโตะ มีดบาง มีดหมู
- ค้ำเขาและงา เขาสัตว์ที่นำมาใช้คือ เขาควาย มีเพียงส่วนน้อยที่

เป็นเขากวางและงาช้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการสั่งทำพิเศษหรือไม่ก็นำเขาและงามาให้ช่างประกอบ กับตัวมีด

4) ถ่าน

ส่วนมากนิยมใช้ถ่านไม้ไผ่หรือไม้รวก เพราะร้อนเร็วและไม่แตกประทุ ให้ความร้อนสูง สม่ำเสมอ

แหล่งที่มาส่วนมากมาจาก จังหวัดชัยนาท และลพบุรี โดยพ่อค้าบรรทุก มาขายเป็นกระสอบ โดยทางเรือและรถยนต์

5) ทองเหลือง

ใช้ในการทำค้อมมีด ความยาวไม่จำกัด

6) หมุดลาดสังกะสี

ใช้สำหรับตอกยึด คอทองเหลืองหรือด้ามเข้ากับตัวมีดมีลักษณะเป็นขดกลม นอกจากนี้ ยังมีกาวแผ่น กากเพชร ใช้สำหรับทาลูกขัด น้ำมันมะพร้าว สำหรับทาใบมีดกันสนิม น้ำมันชะแลงหรือแลงเกอร์สำหรับทาด้ามไม้ กระดาษทรายและเกลือ เป็นต้น

5.2.4 เครื่องมือและอุปกรณ์การผลิต

เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการตีเหล็กแบ่งออกเป็นสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1) เตาตีเหล็ก

เตาตีเหล็ก เป็นอุปกรณ์สำหรับเผาเหล็กให้อ่อนตัว เพื่อให้ง่ายต่อการแปลงให้เป็นเหล็กรูปพรรณ เดิมทีเตาชาวบ้านจะก่อเตาตีเหล็กแบบง่าย ๆ โดยก่อเป็นเนินดินเล็ก ๆ 2 เนินคู่กัน ระยะห่างประมาณ 6 นิ้ว ต่อมาได้พยายามคิดแปลงให้สะดวกและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยใช้อิฐก่อ พื้นเตาอยู่สูงจากพื้นดินพอประมาณ มีรูลมเข้าด้านข้างและพุ่งขึ้นข้างบน พื้นเตาปากรูลมมีตะแกรงให้เตาถ่านหล่น ใต้พื้นเตาเป็นดินเลื้อนทำด้วยเหล็กแผ่น ดึงออกเพื่อถ่ายเทถ่านทิ้งจากพื้นเตาก่อขอบ สองข้างให้มีช่องว่างห่างกันประมาณ 6 นิ้ว เป็นช่องใส่เชื้อเพลิงและวัตถุดิบเข้าเผา

2) สู้บลม

สู้บลม เป็นตัวช่วยให้เกิดการลุกไหม้เพิ่มความร้อนให้สูงขึ้น ประกอบด้วยกระบอกลูกสูบ จะเป็นสังกะสีหรือไม้และจะมีลักษณะกลมหรือสี่เหลี่ยมก็ได้ ภายในมีลูกสูบ สำหรับอัดลมและมีรูลมออกเพื่อต่อเข้าไปในเตาตีเหล็ก ในปัจจุบันใช้กระบอกลูกสูบเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 8-9 นิ้ว เป็นกระบอกลูกสูบ ไม้คือเป็นรางประกบด้านข้างกระบอกลูกสูบสังกะสีเจาะรูกลีขอบกระบอกลูกสูบ

3) ทังเหล็ก

ทังเหล็ก มีลักษณะเป็นแท่งเหล็กหน้าเรียบ อาจเป็นแท่งสี่เหลี่ยมปลายด้านหนึ่งแหลมมน แบบทั้งจากต่างประเทศ หรือทังเหล็กกลม เส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 4 นิ้วขึ้นไปก็ได้ ใช้สำหรับรองรับวัตถุดิบ ซึ่งเผาออกมาแล้วตามกรรมวิธี การผลิตแล้วใช้ฆ้อนตีให้เป็นรูปร่างต่าง ๆ ตามต้องการ

4) ม้วนดีเหล็ก

ม้วนดีเหล็ก ที่ใช้กันอยู่ทั่วไป มีขนาดตั้งแต่หน้าหนัก 2-10 ปอนด์ โดยม้วนขนาด 2-4 ปอนด์ ใช้สำหรับหัวหน้าเตาเพื่อที่คั่งเล็กๆ น้อย ๆ ส่วนม้วนขนาด 6-10 ปอนด์ ใช้สำหรับลูกพ็อน เป็นม้วนดีเพื่อที่จะรีดเหล็กตีแผ่ ให้แบน โดยต้องใช้หน้าหนักในการตีมาก ๆ

5) คีมจับเหล็ก

คีมจับเหล็กใช้คีมเหล็กเผาไฟออกจากเตามีหลายชนิดเช่น คีมปากแบน คีมห่วง คีมปากนก เป็นต้น ทั้งนี้ การใช้งานขึ้นอยู่กับลักษณะของวัตถุดิบที่เผาออกมาเช่น วัตถุดิบอาจใช้คีมห่วง หรือคีมปากโค้ง วัตถุดิบเป็นท่อกลางก็ใช้คีมปากนกจับ เป็นต้น

6) เครื่องมือแต่งมีด

เมื่อสามารถตีเหล็กออกได้เป็นรูปพรรณสัณฐานตามต้องการแล้วจำเป็นต้องแต่งให้เรียบร้อยด้วย เหล็กขูดข้าง ตะไบถูเหล็กข้าง สำหรับเหล็กขูด ข้างดีเหล็กอาจจะทำขึ้นเอง นอกจากนี้ยังมีเครื่อง ใช้ประกอบอีกเล็กน้อย เช่น สกัด เหล็กเห็บ กรรไกรตัดเหล็ก กิ่งหงอน เป็นต้น

5.2.5 กรรมวิธีการผลิต

กรรมวิธีการผลิต จากการนำเหล็กรูปพรรณสัณฐานมาผลิตจนแล้วเสร็จเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถแบ่งเป็นขั้นตอน ได้ดังนี้

1) การตีขึ้นรูป ชาวบ้านเรียกว่า "การตีหลาบ" หรือ "ตีหุ่น" เริ่มต้นจากการเผาเหล็กจนร้อนแดง นำออกมาวางบนทั่งให้ลูกพ็อน (จำนวน 1-4 คน) ตีด้วยพ็อนใหญ่ หัวหน้าเตาจะทำหน้าที่จับพลิกเหล็กให้ลูกพ็อนตีในตำแหน่งที่ถูกต้อง จนกระทั่งเหล็กนั้นมีรูปทรงคล้ายคลึงกับผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ

การตีพ็อนใหญ่ จะมีลักษณะการตีที่แตกต่างกันออกไปสำหรับการตีพ็อนที่ถูกต้องมีอยู่ 2 วิธี ได้แก่

1.1) การตีโดยอาศัยแรงเหวี่ยง ถ้าตีพ็อนด้วยมือทั้งสอง สำหรับผู้ถนัดมือขวาให้มือขวาอยู่ด้านหน้าและมือซ้ายอยู่ด้านหลังยื่นเท้าซ้ายอยู่ข้างหน้า เท้าขวาอยู่ข้างหลัง เหวี่ยงพ็อนหมุนไปข้างหลังโดยข้อมือ (ดูภาพประกอบที่) การตีแบบนี้ทำให้หน้าหนักในการตีมากและใช้แรงงานน้อย

1.2) การตีโดยวิธีสกัด กำคำม้วนวิธีเคียวกับแบบใช้แรงเหวี่ยง
เท่าทั้งสองวางตามถนัด ยกด้านม้วนขึ้นและตีเข่นลง (ดูภาพประกอบที่) ใช้สำหรับตีแต่งให้
เรียบร้อยหรือในที่ที่มีบริเวณแคบ

2) การตีแต่ง เมื่อตีขึ้นรูปเสร็จแล้ว ก็จะนำไปเผาและนำมาตีแต่งอีกครั้ง
หนึ่ง โดยหัวหน้าเคาจะใช้ฆ้อนตีเหล็กแต่งส่วนต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ หรืออาจจะใช้ฆ้อนใหญ่ในบาง
โอกาส ทั้งนี้เพื่อให้ได้โลหะรูปพรรณตามที่ต้องการ และเรียบร้อยมากขึ้นกว่าการตีครั้งแรก

3) การตีเค้น เมื่อแต่งเรียบร้อยแล้วก็ปล่อยทิ้งไว้ให้โลหะเย็นลง จึงนำ
มาตีเค้นด้วยฆ้อนเล็กอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตกแต่งเล็ก ๆ น้อย ๆ และให้เนื้อเหล็กแน่น เท่า ๆ กัน

4) การตกแต่งผลิตภัณฑ์ เป็นการทำให้โลหะรูปพรรณมีความสวยงาม โดย
การใช้เหล็กขัด ขูดผิวหน้าก่อนเพราะเป็นส่วนที่แข็ง แล้วจึงถูด้วยตะไบ เพื่อให้ผิวของผลิตภัณฑ์
เรียบ สำหรับผลิตภัณฑ์ซึ่งมีคม ก็จะใช้ตะไบดูให้มีความคมตามต้องการ

5) การชุบผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์บางชนิดต้องการความแข็งและมีความคมมาก
ต้องนำไปชุบให้มีความแข็งแรงอีกครั้งหนึ่ง โดยทั่ว ๆ ไป ช่างตีเหล็กมีวิธีชุบผลิตภัณฑ์ให้แข็งอยู่ 2
วิธี คือ

5.1) การชุบด้วยน้ำ โดยการนำผลิตภัณฑ์ที่ต้องการชุบไปเผาไฟใน
ส่วนที่ต้องการให้แข็ง ให้ร้อนแดงพอประมาณ แล้วนำไปจุ่มลงในน้ำธรรมดา ยกขึ้นดูสักครู่จะเห็น
ว่าส่วนที่จุ่มน้ำจะมีสีต่างๆ วิ่งลงตามลำดับ ดังนี้ สีขาว สีทองอ่อน ๆ สีทองแก่ สีฟ้าอ่อนและฟ้าแก่
จนเป็นน้ำเงิน โดยที่สีขาวจะแข็งมากและจะแข็งน้อยลงเรื่อย ๆ ตามลำดับสี ส่วนมากเมื่อสีทอง
อ่อนวิ่งผ่านส่วนที่ต้องการจะทำให้แข็ง เขาจะรับเอาผลิตภัณฑ์จุ่มน้ำเย็นทันที ซึ่งจะได้ความแข็ง
พอเหมาะพอดี

5.2) การชุบด้วยน้ำมัน การชุบแบบนี้ต้องอาศัยความชำนาญเป็นพิเศษ
คือ ในขณะที่เผาโลหะรูปพรรณ จะต้องสามารถประมาณได้ว่า ผลิตภัณฑ์มีอุณหภูมิเท่าใด เมื่อเผา
อุณหภูมิประมาณตามต้องการแล้วก็นำผลิตภัณฑ์นั้นทิ้งลงในน้ำมัน โดยส่วนมากจะใช้ น้ำมันเครื่องหรือ
น้ำมันเตา การชุบด้วยน้ำมันนี้ส่วนมากใช้เมื่อต้องการให้ผลิตภัณฑ์แข็งทั้งหมดและมีความเหนียวด้วย

การชุบผลิตภัณฑ์ทั้งสองวิธีนี้ ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญเป็น
พิเศษ จึงจะทำให้ผลิตภัณฑ์มีประสิทธิภาพในการใช้งานได้ดี

5.2.6 การศึกษากลุ่มตัวอย่างประชากรกลุ่มท่ามิดอรัญญิก

- 1) แหล่งผลิต หมู่ที่ 6-7 ตำบลท่าช้าง อ.นครหลวง จ.พระนครศรีอยุธยา
- 2) จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 50 ครอบครัว
- 3) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา
 - 3.1) เพศและอายุ

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีสัดส่วนระหว่างเพศชายและหญิงไม่แตกต่างกันมากนัก และส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 31-50 ปี ซึ่งมีความสัมพันธ์กับครอบครัว โดยเป็นหัวหน้าครอบครัวร้อยละ 44 และรองลงมาเป็นคู่สมรส ร้อยละ 36 ส่วนความสัมพันธ์เกี่ยวกับครอบครัวในด้านอื่น ๆ มีสัดส่วนน้อยมาก (ดูตารางที่)

เพศ

เพศ	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
ชาย	21	42
หญิง	29	58
รวม	50	100

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อายุ

ช่วงอายุ (ปี)	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
20 - 30	9	18
31 - 40	17	34
41 - 50	10	20
51 - 60	5	10
สูงกว่า 60 ปี	9	18
รวม	50	100

3.2) ขนาดของครัวเรือนและระดับการศึกษา

ขนาดและจำนวนสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มศึกษาส่วนมาก มีขนาดของครัวเรือนอยู่ในช่วง 1-5 คน และมีการศึกษาอยู่ในระดับสูงสุด คือการศึกษาระดับปริญญาตรีถึงระดับประถมศึกษา

ขนาดของครัวเรือน

จำนวนสมาชิก (คน)	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
1 - 5	40	80.0
6 - 10	10	20.0
รวม	50	100.0

การศึกษาสูงสุด

ระดับการศึกษา	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
ไม่ได้รับ เรือนหนังสือ	2	4.0
ประถมศึกษา	39	78.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	3	6.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	4	8.0
อนุปริญญา	1	2.0
ปริญญาตรี	1	2.0
สูงกว่าปริญญาตรี	-	
รวม	50	100.0

3.3) อาชีพหลักและรายได้รวมของครอบครัว

การศึกษาพบว่า การประกอบอาชีพอุตสาหกรรมประเภทโลหะนี้ ส่วนใหญ่จะประกอบเป็นอาชีพหลัก คือ ร้อยละ 42 รองลงมาจะประกอบอาชีพ ค้าขายและรับจ้าง ซึ่งมีปริมาณใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 26 และ 24 ตามลำดับ ซึ่งจากลักษณะการประกอบอาชีพดังกล่าวนี้เอง ก็จะมี ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับรายได้ของครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่จะมีรายได้ออยู่ใน ช่วง 3,001-6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30 รองลงมาได้แก่ ช่วงรายได้ 1,001-3,000 บาท ร้อยละ 24

อาชีพหลัก

อาชีพ	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
เกษตรกรรม	2	4.0
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	2	4.0
รับจ้าง	12	24.0
ค้าขาย	13	26.0
อื่น ๆ	21	42.0
รวม	50	100.0

รายได้ของครอบครัว

รายได้	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
<1,000	4	8.0
1,001 - 3,000	12	24.0
3,001 - 6,000	15	30.0
6,001 -10,000	9	18.0
10,001-20,000	4	8.0
>20,000	6	12.0
รวม	50	100.0

3.4) ลักษณะของครอบครัวและขนาดที่ดินถือครอง

ลักษณะของครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 74 รองลงมาได้แก่ ครอบครัวชาย คิดเป็นร้อยละ 24

ขนาดที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ถือครองพบว่าร้อยละ 98 มีที่ดินถือครองเป็นของตนเองในครอบครัวไม่เกิน 5 ไร่

ลักษณะครอบครัว

ลักษณะครอบครัว	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
ครอบครัวเดี่ยว	37	74.0
ครอบครัวชาย	12	24.0
อื่น ๆ	1	2.0
รวม	50	100.0

ขนาดที่ดินถือครอง

ขนาดที่ดิน(ไร่)	ปริมาณ	อัตราส่วนร้อยละ
< 5	49	98.0
6 - 10	1	2.0
11 - 20	-	-
> 20	-	-
รวม	50	100.0

5.2.7 ลักษณะทางกายภาพของชุมชนคัมค้อร์ญุก

1) ที่ตั้งของกลุ่มและการติดต่อ แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและทัศนกรรม กลุ่มอยู่ในพื้นที่อำเภอนครหลวงริมแม่น้ำป่าสักแยกจากถนนสายเอเชีย เข้าไปประมาณ 9 กิโลเมตร ประกอบด้วยปราสาทนครหลวงซึ่งเป็นโบราณสถานสมัยอยุธยาที่พระเจ้าปราสาททองโปรดฯ ให้สร้างขึ้นในบริเวณเดียวกันมีศาลาพระจันทร์ลอยซึ่งมีโบราณวัตถุอยู่ภายใน ส่วนหมู่บ้านคัมค้อร์ญุกตั้งอยู่ที่บ้านต้นโพธิ์และบ้านไม้หนอง จะอยู่ห่างออกไปอีกประมาณ 9 กิโลเมตร ในตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวงเช่นกัน รถยนต์และรถบัสทัศนาวจรเข้าถึงได้โดยตรง

2) แนวทางการใช้ที่ดิน การใช้ที่ดินของอำเภอนครหลวงซึ่งเป็นอำเภอขนาดเล็กมีประชากรในระดับ 20,000-40,000 คน ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตร คนท้องถิ่นส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีการทำนาปรัง ปลูกข้าวปีละครั้งและปลูกพืชไร่เป็นพืชหมุนเวียนหลังฤดูทำนา เช่น ข้าวโพด ถั่วเขียว งามาแดง โหม นอกจากนั้นยังทำอาชีพเสริม คือ อุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การคัมค้อร์ญุก ที่บ้านต้นโพธิ์และบ้านไม้หนอง ที่ตำบลท่าช้าง ซึ่งชาวบ้านได้ยึดถือเป็นอาชีพมาตั้งแต่ดั้งเดิม ซึ่งการทำนาไม่สามารถให้ผลผลิตได้สม่ำเสมอและราคาข้าวตกต่ำลงได้มีการรวมตัวกันตั้งสหกรณ์คัมค้อร์ญุก เพื่อเป็นแหล่งจำหน่ายผลผลิตเมล็ดหลักประเภทต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้าน โดยใช้ลานบ้านและใต้ถุนบ้านเป็นแหล่งผลิต

เนื่องจากอำเภอนครหลวงตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก ซึ่งเป็นทางคมนาคมทางน้ำที่สำคัญทำให้พื้นที่ในบริเวณนี้ ในปัจจุบันตั้งแต่ปากทางแยกจากสายเอเชียเข้ามาในบริเวณฝั่งซ้ายมือ ซึ่งด้านหน้าติดถนนและด้านหลังติดแม่น้ำ เป็นบริเวณที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น ข้าวและพืชไร่ โรงสีข้าว ไซโล รวมทั้งคลังสินค้ารับซื้อผลิตผลทางการเกษตรจากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลางและแปรรูปเพื่อการส่งออก มีสำนักงานเกษตรนครหลวง และสหกรณ์การเกษตรนครหลวงในบริเวณใกล้เคียง

บริเวณหมู่บ้านคัมค้อร์ญุก ด้านหลังตลอดแนวหมู่บ้านเป็นแม่น้ำที่ไม่กว้างนักสภาพดี ส่วนด้านหน้าจะชนากับถนนลูกรังซึ่งสภาพชำรุดเป็นหลุมบ่อมาก บริเวณพื้นที่โคจรอบทั่ว ๆ ไปเป็นเขตผักอาศัยไม่หนาแน่นนัก มีสหกรณ์คัมค้อร์ญุกที่ทำการจำหน่ายผลผลิตเกี่ยวกับเมล็ดในหมู่บ้าน นอกจากนั้นในบริเวณหมู่บ้านไม่มีแหล่งพาณิชยกรรมหรือแหล่งอุตสาหกรรมหนัก

สำหรับการตีมีดอรัญญิก ที่บ้านคันโพธิ์และบ้านไผ่หนอง ซึ่งอยู่ลึกเข้าไปจากกลุ่มปราสาทนครหลวงประมาณ 8-9 กิโลเมตรนั้น เป็นแหล่งผลิตมีดอรัญญิกที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยู้งักกันแพร่หลาย ลักษณะการผลิตเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน การผลิตหัตถกรรมประเภทมีดเหล็กอรัญญิกนี้มีวิธีการผลิตที่น่าสนใจทุกขั้นตอน ตั้งแต่การขึ้นรูปกระทั่งการทำด้ามประกอบกับลักษณะการผลิตในลานบ้านหรือเพิงในหมู่บ้าน ซึ่งรวมกลุ่มกันมีการผลิตแทบทุกบ้าน จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและหัตถกรรมที่น่าสนใจ และนักท่องเที่ยวสามารถซื้อติดมือกลับไปได้ด้วย

แต่ในช่วงประมาณ 2 ปีที่ผ่านมาการผลิตซบเซาลงไป จำนวนผู้ที่ซื้ออาชีพตีมีดเหล็กลดน้อยลงไปมาก จนเกรงว่าต่อไปในอนาคตงานหัตถกรรมพื้นบ้านประเภทนี้จะสูญหายไป จึงควรมีมาตรการในการอนุรักษ์การตีมีดอรัญญิกให้คงอยู่ต่อไป และมีแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงขึ้นด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย